Eiropas Savienības
Oficiālais Vēstnesis

LV
C sērija

C/2025/769

11.2.2025.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums

Ūdens resursu politika: jaunatnes, sieviešu, kā arī pirmiedzīvotāju un vietējo kopienu spēcināšana

(pašiniciatīvas atzinums)

(C/2025/769)

Ziņotāja: **Milena ANGELOVA**

Līdzziņotājs: **Ioannis VARDAKASTANIS**

Padomnieki	Ioannis N. GRIGORIADIS (līdzziņotājam) Tellervo KYLÄ-HARAKKA-RUONALA (ziņotājai)
Pilnsapulces lēmums	18.1.2024.
Juridiskais pamats	Reglamenta 52. panta 2. punkts
Atbildīgā specializētā nodaļa	Ārējo attiecību specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	12.11.2024.
Pieņemts plenārsesijā	4.12.2024.
Plenārsesija Nr.	592
Balsojuma rezultāts (par / pret / atturas)	189/2/6

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Turpinot darbu saistībā ar EESK atzinumu par zilo diplomātiju ([1]), šajā dokumentā īpaša uzmanība ir vērsta uz jauniešiem, sievietēm, pirmiedzīvotājiem un vietējām kopienām (tostarp migrantiem un cilvēkiem ar invaliditāti), jo šīs iedzīvotāju grupas ir vienas no visneaizsargātākajām attiecībā uz ūdens resursu noslodzi. No otras puses, tām ir liels neizmantots potenciāls veicināt ilgtspējīgu ūdens resursu apsaimniekošanu, pārveidot ūdeni par miera un stabilitātes instrumentu un tādējādi sekmēt zilo diplomātiju.

1.2. Iedvesmojoties no aicinājuma veidot globālu Eiropu, kas izmanto partnerību spēku ([2]), un atzinīgi vērtējot ES komisāres vides, ūdensresursu noturības un konkurētspējīgas aprites ekonomikas jautājumos iecelšanu, EESK aicina Eiropas Savienību ārējās attiecībās un starptautiskajā sadarbībā pievērst pienācīgu uzmanību šīm grupām un ierosina ***"bākas" partnerības programmu, lai risinātu jautājumu par to, kā integrētā veidā palielināt šo grupu iespējas***, kā sīkāk aprakstīts 4.4. punktā.

1.3. Piekļuve tīram ūdenim, izglītība, nodarbinātība un līdzdalība politikas veidošanā ir nozīmīgi iespēju nodrošināšanas elementi. Labākai piekļuvei ūdens, sanitārijas un higiēnas (*WASH*) pakalpojumiem ir izšķiroša nozīme, jo tā tiek atbrīvots laiks izglītībai un profesionālajai apmācībai un pavērtas daudzveidīgākas nodarbinātības iespējas un spēja dot ieguldījumu ūdens resursu apsaimniekošanā un politikā. Jaunas tehnoloģijas apvienojumā ar vietējām zināšanām, kas tiek izmantotas un piemērotas ar cieņu, un atbilstošs mērķtiecīgs finansējums ir nepieciešamie iespēju veicinātāji, savukārt starptautiskās cilvēktiesību, darba, pretkorupcijas un vides aizsardzības konvencijas nodrošina tam nepieciešamo tiesisko regulējumu. Iespēju nodrošināšanu veicina arī informācijas kampaņas par ūdens jautājumiem.

([1]) OV C, C/2023/862, 8.12.2023., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/862/oj.
([2]) Urzulas fon der Leienas politikas pamatnostādnes, 2024. gada jūlijs.

1.4. Lai nodrošinātu jauniešiem iespējas, ir nepieciešams pozitīvs skatījums uz nākotni izglītības un nodarbinātības jomā, sākot ar pamatizglītību un beidzot ar arodmācībām un augstāko izglītību. Līdztekus ar ūdeni saistītām prasmēm jauniešiem būtu jāapgūst arī vispārējas pilsoniskās, pilsoniskuma un uzņēmējdarbības prasmes, lai viņi kā šodienas pārmaiņu virzītājspēks un nākotnes lēmumu pieņēmēji spētu sniegt ieguldījumu ūdens resursu apsaimniekošanā, nodarbinātībā un politikas veidošanā ([3]). Dažās kopienās, piemēram, pirmiedzīvotāju kopienās, jauniešiem tiek uzticēta vadoša loma viņu kopienās, un no viņu pieredzes var izdarīt secinājumus.

1.5. Pienācīgiem *WASH* pakalpojumiem ir būtiska nozīme iespēju nodrošināšanā sievietēm, ņemot vērā to, ka lielākajā daļā teritoriju ar ūdens resursu noslodzi, sievietēm un jaunām meitenēm ir jāveic grūtais uzdevums rast risinājumus uz izglītības, apmācības, nodarbinātības iespēju un personīgās attīstības rēķina. Vēl viens būtisks faktors ir pilnvērtīga dzimumu līdztiesība izglītībā, darbā, pašvaldībās un uzņēmējdarbībā. Atbilstoša uzmanība ir jāpievērš pienācīgiem darba apstākļiem, tostarp diskriminācijas un uzmākšanās novēršanai. Lai veicinātu sieviešu uzņēmējdarbību, ir jānodrošina vienlīdzīga piekļuve infrastruktūrai, zemei un finansējumam un jāievieš no korupcijas brīvas uzņēmējdarbības apstākļi. Sievietes būtu arī jāmudina un jāatbalsta ieņemt vadošus amatus politikā un uzņēmējdarbībā, kā arī visās organizācijās, kas veicina ūdens resursu apsaimniekošanu un zilo diplomātiju.

1.6. Ir vajadzīgas konkrētas platformas jēgpilnam dialogam starp pirmiedzīvotāju grupām un valstu vai vietējām pašvaldībām, kā arī proaktīvāka un sistemātiskāka pirmiedzīvotāju iesaiste starptautiskās sadarbības procesos. Ir jānodrošina, lai vietējām kopienām būtu piekļuve infrastruktūrai, informācijai, izglītībai un apmācībai, savukārt vietējā līmeņa pilsoniskās sabiedrības organizācijas (PSO) būtu jāiesaista vietējās politikas veidošanas procesos, panākot pirmiedzīvotāju grupu līdzdalību un nodrošinot tām iespējas ([4]).

1.7. Zilās un digitālās tehnoloģijas ir būtiskas, lai uzlabotu ūdens apsaimniekošanu un piekļuvi tīram ūdenim un sanitārijai. Ņemot vērā ūdens, enerģētikas un digitālo sistēmu kritisko raksturu un savstarpējo saistību, infrastruktūra ir jāattīsta tās kopumā. Avotu aizsardzība, mitrāju saglabāšana ([5]) un piesārņojuma un biokontaminācijas novēršana un kontrole ir ļoti svarīga ilgtspējīgai ūdens apsaimniekošanai. Daudzas pirmiedzīvotāju grupas turpina piemērot stingru ūdens pārvaldības ētiku, un to iesaistei ir izšķiroša nozīme, lai risinātu pieaugošās problēmas ūdens resursu jomā.

1.8. Jēgpilnai partnerībai un finansējumam ir izšķiroša nozīme infrastruktūras attīstībā, izglītībā un vispārējo spēju veidošanā. Šajā ziņā izšķiroša nozīme ir gan ES fondiem, gan valstu līdzekļu devēju programmām, un ļoti svarīga ir koordinēšana, lai radītu sinerģiju un maksimāli izmantotu piešķirtos resursus. Ir svarīgi apmainīties ar paraugpraksi un nodrošināt stimulus līdzekļu devēju programmām turpināt darbu ūdens nozarē, kā arī aptvert upes, ezerus un citas mitrāju ekosistēmas, jo tie ir kritiski svarīgi ūdens resursi. Ir arī jākartē un jāuzrauga līdzekļu izmantojums un jānodrošina, ka finansējums ir efektīvs un atbalsta iespēju nodrošināšanu neaizsargātām grupām.

2. **Vispārīgais konteksts un darbības joma**

2.1. Šis pašiniciatīvas atzinums ir turpinājums EESK atzinumam par zilo diplomātiju ([6]), un tā pamatā ir tā centrālā loma EESK iniciatīvā, kurā ES tiek aicināta koncentrēties uz ūdeni kā arvien ierobežotāku resursu, kam būs būtiska nozīme pasaules nākotnē, un veicināt zilo kursu, lai palielinātu ar ūdeni saistīto drošību, noturību un ilgtspēju gan Eiropas Savienībā, gan visā pasaulē ([7]).

([3]) Piemēram, "Eiropas pilsoņu iniciatīva ūdens ziņā viedai un noturīgai Eiropai": https://citizens-initiative.europa.eu/initiatives/details/2024/000010_en.
([4]) Labs piemērs ir *UWASNET* Ugandā - https://uwasnet.org/.
([5]) Iespēju nodrošināšanu neaizsargātām grupām veicina arī Konvencija par mitrājiem, kas tika izveidota 1971. gadā un kurai pievienojās 172 pasaules valstis: https://www.ramsar.org/news/empowering-women-restoring-wetlands-go-hand-hand.
([6]) OV C, C/2023/862, 8.12.2023., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/862/oj.
([7]) OV C, C/2024/878, 6.2.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/878/oj.

2.2. Ūdens ir vitāli svarīgs cilvēka dzīvībai un cieņai, un ANO atzīst, ka piekļuve ūdenim un sanitārijai ir viena no cilvēka pamattiesībām. Lai nodrošinātu sabiedrības veselību un cilvēces attīstību, ir svarīgi aizsargāt upes, ezerus, mitrājus un ūdens nesējslāņus ([8]) un nodrošināt pienācīgus, pieejamus un cenas ziņā pieņemamus *WASH* pakalpojumus. Tomēr globālā ūdens resursu noslodze, problēmas un riski palielinās ūdens resursu neilgtspējīgas apsaimniekošanas, klimata krīzes un iedzīvotāju skaita pieauguma dēļ, ko izraisa augsti dzimstības rādītāji vai migrācija no citām valstīm. Ņemot vērā šīs norises, ūdens ir kļuvis par kritiski svarīgu stratēģisku aktīvu.

2.3. Ūdens politiku nevar aplūkot izolēti, ņemot vērā to, ka ūdens ir pārtikas, enerģētikas un rūpnieciskās ražošanas neatņemama sastāvdaļa un ir cieši saistīts ar veselības, klimata, biodaudzveidības un citiem vides jomas jautājumiem. Turklāt tai ir ļoti nozīmīga dzimumu, paaudžu un starpkultūru dimensija. Ūdens ir vitāli svarīgs – bez tā dzīvība nevar pastāvēt. Ūdens ir neatņemama sastāvdaļa visos ANO Ilgtspējīgas attīstības programmas 2030. gadam ilgtspējīgas attīstības mērķos. Tāpēc ūdens resursu politika būtu jāskata ne tikai kā atsevišķa politikas joma, bet arī kā horizontāla dimensija, kas jāintegrē visās politikas jomās, kā tas noteikts EESK Deklarācijas par ES zilo kursu ([9]) 1. principā. Mums visiem ir jārūpējas, pirms ūdens kļūst reti sastopams.

2.4. Jaunieši, sievietes, pirmiedzīvotāji un vietējās kopienas (tostarp migranti un cilvēki ar invaliditāti) ir vienas no visneaizsargātākajām grupām pret ūdens resursu noslodzi, kas bieži visvairāk cieš ūdens resursu noslodzes "karstajos punktos". Tāpēc šīm grupām jāpievērš lielāka uzmanība jaunajās ūdens stratēģijās un politikas nostādnēs, kā arī starptautiskajā sadarbībā, lai nodrošinātu pienācīgu, pieejamu un cenas ziņā pieņemamu tīra ūdens piegādi un *WASH* pakalpojumus, ilgtspējīgu ūdens resursu apsaimniekošanu, veselīgu dzīves vidi un no tās izrietošo sociālo attīstību visiem. No otras puses, šīm grupām ir ļoti liels, neizmantots potenciāls veicināt ilgtspējīgu ūdens resursu apsaimniekošanu un ar ūdeni saistītu konfliktu novēršanu un risināšanu, pateicoties viņu pieredzei, praksei un pieejām zemes pārvaldībā. Tās var darboties kā būtiski dalībnieki un aģenti, un tās būtu jāatzīst gan lēmumu pieņemšanas, gan darbības līmenī.

2.5. Lai gan ES teritorijā ir būtiski ūdens resursu noslodzes "karstie punkti", pasaules mēroga ūdens resursu noslodzes un ar to saistītās spriedzes un konfliktu plašā un nopietnā rakstura dēļ ir vajadzīga globāla mēroga domāšana, rīcība un risinājumi, kas jāīsteno starptautiskā sadarbībā. Tas ir īpaši svarīgi pārrobežu ūdensobjektu un kopīgo ūdens resursu gadījumā, lai ūdeni varētu pārveidot par miera, nevis konflikta instrumentu.

2.6. Ar ūdeni saistītās problēmas aizjūras zemēs stipri ietekmē arī ES (tieši vai netieši) un dod spēcīgu stimulu aktīvai zilajai diplomātijai, izmantojot ārējās attiecības, tostarp starptautiskās partnerības un daudzpusēju sadarbību ANO sistēmā (piemēram, *FAO*, PVO, *UNESCO*, SDO, *UNIDO*, *UNDP*).

2.7. Ir vajadzīgi konkrēti centieni, lai risinātu nopietno ūdens trūkuma problēmu lielā daļā Subsahāras Āfrikas ne tikai tāpēc, ka tā ir satraucoša situācija, kas labi atspoguļo globālās problēmas, bet arī tāpēc, ka problēmas, ar kurām saskaras Āfrika, agrāk vai vēlāk nonāks līdz ES robežām. Piemēram, ūdens trūkums un ar to saistītie konflikti, visticamāk, radīs milzīgas migrācijas plūsmas no Āfrikas uz Eiropas Savienību, savukārt ievērojamas migrācijas plūsmas var ietekmēt arī esošās ūdens resursu noslodzes teritorijas Āfrikā, kā arī Tuvo Austrumu un Ziemeļāfrikas reģionā, tādējādi palielinot spiedienu. Tas akcentē klimata un ūdens izraisītās migrācijas sarežģītību, un Eiropas Savienībai tas ir laicīgi un proaktīvi jārisina.

2.8. EESK uzsver, ka ar ūdeni saistītās problēmas pēc būtības ir plašas, daudzveidīgas un sarežģītas. Sausums kļūst par arvien lielāku problēmu vairākos reģionos, tostarp Tuvajos Austrumos, Vidusāzijā un Latīņamerikā. Tajā pašā laikā arvien neregulārāki nokrišņi rada papildu problēmas; daudzas Eiropas, Āfrikas, Āzijas un Latīņamerikas valstis, kā arī dažas salu valstis ir pakļautas biežiem plūdiem, kuru mērogs ir dzīvībai bīstams. Vitāli svarīga publiska atbildība ir nodrošināt skartajiem iedzīvotājiem agrīnu brīdināšanu un steidzamu reaģēšanas praksi, pēc iespējas labāk izmantojot jaunās tehnoloģijas, lai glābtu cilvēku dzīvības un palīdzētu apdraudētajām kopienām izdzīvot.

([8]) Konvencija par mitrājiem ir starpvaldību līgums, kas nodrošina satvaru visu mitrāju un to resursu saglabāšanai un saprātīgai izmantošanai. Termins "mitrāji" šeit ietver upes, ezerus, kūdrājus, dīķus, purvus un visus piekrastes mitrājus. Skatīt https://www.ramsar.org/.

([9]) https://www.eesc.europa.eu/lv/initiatives/eu-blue-deal.

2.9. Ūdens kvalitātes pasliktināšanās kļūst par arvien būtiskāku problēmu, jo tā apdraud vietējo kopienu dzīves avotu daudzās teritorijās. Pārrobežu ūdensobjekti, upes, ezeri un ūdens nesējslāņi bieži vien pārnes piesārņojošās vielas no vienas valsts vai reģiona uz citu, ko izraisa arī zināšanu un infrastruktūras trūkums, kas ne vien ietekmē daudzu cilvēku dzīves apstākļus, bet arī rada spriedzi starp valstīm.

3. **Atzīt jauniešu, sieviešu, pirmiedzīvotāju un vietējo kopienu (tostarp migrantu un personu ar invaliditāti) vajadzības un potenciālu**

3.1. ***Galvenie elementi un iespēju nodrošināšanas veicinātāji***

3.1.1. Līdzekļi, kā pasargāt neaizsargātās grupas, uzlabot viņu dzīves apstākļus ūdens resursu noslodzes teritorijās un vēl vairāk atraisīt to rīcības un ietekmes potenciālu, visās grupās ir līdzīgi. Galvenie elementi ir piekļuve tīram ūdenim un sanitārijai, izpratnes veicināšana, izglītība un apmācība, lai uzlabotu dalību darba tirgū un nodarbinātību, drošas telpas zināšanu apmaiņa un līdzdalība politikas veidošanā, ko nodrošina un atbalsta jaunās tehnoloģijas, pienācīgs finansējums un atbilstoši noteikumi.

3.1.2. Pienācīga piekļuve *WASH* pakalpojumiem sniedz vairāk iespēju labākai dzīvei, novēršot sliktu higiēnu un ūdens avotu piesārņojumu un uzlabojot piekļuvi tīram dzeramajam ūdenim. Tas jo īpaši attiecas uz sievietēm un jaunām meitenēm, jo parasti viņām ir jāveic grūtais uzdevums rast risinājumus ar ūdeni saistītiem jautājumiem tradīciju un sociālo normu dēļ. Turklāt daudzās ūdens resursu lielas noslodzes teritorijās liela daļa sieviešu un jauniešu strādā lauksaimniecībā tādos apgabalos, kuros trūkst ūdens.

3.1.3. Citi būtiski iespēju nodrošināšanas elementi ir izglītība un prasmju pilnveide. Pienācīga piekļuve ūdenim izbrīvē laiku izglītībai, savukārt izglītība palielina spēju veicināt ilgtspējīgu ūdens resursu apsaimniekošanu un līderību un rada daudzveidīgākas nodarbinātības iespējas. Atkarībā no apstākļiem un mērķu vērienīguma ir jābūt pieejamam plašam izglītības un apmācības iespēju klāstam, lai reaģētu uz vajadzību pēc tādām prasmēm, kas saistītas ar ūdeni, sākot no pamatprasmēm līdz augsta līmeņa profesionālajām kompetencēm, tādējādi nodrošinot arī ES vadošo lomu ūdensefektīvu tehnoloģiju jomā. Papildus formālajai izglītībai būtu jāveicina lomu modelēšana, jāstiprina vienādranga tīkli un padziļināta mācīšanās, nodrošinot zināšanu un pieredzes nodošanu un apmaiņu.

3.1.4. Tomēr neaizsargātās grupas nebūtu jāuzskata tikai par izglītības un apmācības centienu mērķi. Šīm grupām ir īpašas prasmes, zināšanas un pieredze, kas var palīdzēt uzlabot ūdens resursu apsaimniekošanu un politikas veidošanu. Tas vēl vairāk apliecina to, cik svarīgi ir viņus iesaistīt politikas plānošanas, lēmumu pieņemšanas, īstenošanas un novērtēšanas procesos. Šajā nolūkā lēmumu pieņemšanas struktūrām ir jānodrošina īsta un efektīva mijiedarbība un līdzdalība, kas ietvertu dažādus viedokļus, nevis tikai no augšas uz leju vērstu informāciju vai vienpusējas augšupējas konsultācijas.

3.1.5. Šo grupu līdzdalība diplomātijā ūdens jomā galvenokārt ir īstenota, izmantojot saiknes starp pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem. Ir svarīgi vēl vairāk stiprināt šāda veida otrā kanāla ([10]) zilo diplomātiju, bet vienlaikus sasaistīt vietējos viedokļus ar pirmā kanāla ([11]) valdības līmeņa diplomātiju. Tas var nodrošināt, ka tiek faktiski uzklausīti neaizsargāto grupu viedokļi, tiek ņemtas vērā viņu intereses un tiek izmantots to potenciāls.

3.1.6. Jaunās tehnoloģijas dod jaunu impulsu gan ūdens resursu apsaimniekošanas uzlabošanai, gan iespēju nodrošināšanā neaizsargātām grupām. Inovatīvas zilās tehnoloģijas piedāvā jaunus līdzekļus, kā attīstīt ūdensapgādi, novērst ūdens trūkumu un piesārņojumu un sagatavoties ar ūdeni saistītiem riskiem, tostarp klimata pārmaiņu izraisītiem ekstremāliem laikapstākļiem. Digitālās tehnoloģijas ir būtiska šo risinājumu daļa, un to ieviešana arī nodrošina iekļaujošākas pieejas izglītībai, komunikācijai

([10]) Otrā kanāla diplomātija ir nevalstisko dalībnieku prakse, izmantojot konfliktu risināšanas taktiku (piemēram, darbseminārus un sarunas), lai mazinātu "dusmas vai spriedzi, vai bailes" starp konfliktējošām grupām. Šie "nevalstiskie, neformālie un neoficiālie kontakti" rīko tādus pasākumus kā darbsemināri un sarunas, kuru mērķis ir uzlabot saziņu un sapratni starp sabiedrības locekļiem.

([11]) Pirmā kanāla diplomātiju parasti uzskata par galveno miera veidošanas instrumentu valsts ārpolitikā. To īsteno diplomāti, augsta ranga valdības amatpersonas un valstu vadītāji, un tās mērķis ir ietekmēt politiskās varas struktūras.

un līdzdalībai. Tā kā elektrifikācija ir pamatprasība, piemēram, attiecībā uz ūdens sadali un digitālajiem savienojumiem, ūdensapgāde, enerģija un digitālā infrastruktūra ir jāattīsta kopā, lai izveidotu sabiedrību, kas ūdeni lieto viedi ([12]). Informācijas kampaņas ilgtspējīgai ūdens izmantošanai un avotu aizsardzībai un ūdens viedu modeļu izstrādei var vēl vairāk veicināt integrētus ūdens apsaimniekošanas risinājumus.

3.1.7. Jēgpilnām partnerībām un ar tām saistītam finansējumam ir izšķiroša nozīme ar ūdeni saistītas infrastruktūras attīstībā, izglītībā un apmācībā, kā arī vispārējo spēju veidošanā. Piekļuve finansējumam ir arī uzņēmējdarbības un uzņēmumu attīstības priekšnoteikums. Papildus ES fondiem būtiska nozīme šajā jomā ir valstu aģentūrām un starptautiskās attīstības sadarbības finansējumam; cieša koordinācija rada sinerģiju un palīdz sasniegt labākus rezultātus. Ir vitāli svarīgi apmainīties ar paraugpraksi un stimulēt valstu līdzekļu devēju programmas, lai tās labāk atbilstu vietējām vajadzībām. Ir arī nepieciešams kartēt un uzraudzīt līdzekļu izlietojumu un nodrošināt, lai finansējums būtu efektīvs un atbalstītu neaizsargāto grupu iespēju paplašināšanu, tostarp ar ūdensapgādes, izglītības un izpratnes veicināšanas palīdzību par ūdens jautājumiem, piemēram, par sanitārijas un piesārņojuma novēršanas nepieciešamību.

3.1.8. Starptautiskās cilvēktiesību, darba, korupcijas apkarošanas un vides konvencijas nodrošina tiesisko regulējumu neaizsargātu un nepietiekami pārstāvētu grupu aizsardzībai un iespēju nodrošināšanai ūdens resursu jautājumos. Vairāk pūļu jāvelta šo noteikumu īstenošanai visās valstīs un projektos. Svarīgi ir arī palielināt pašu neaizsargāto grupu informētību par tiesībām un iespējām, kas saistītas ar ūdeni, vienlaikus cīnoties pret aizspriedumiem un propagandu.

3.2. *Jauniešu potenciāla atraisīšana*

3.2.1. No pašreizējiem astoņiem miljardiem pasaules iedzīvotāju aptuveni 1,8 miljardi cilvēku ir vecumā no 10 līdz 24 gadiem, un šis skaitlis pieaug ([13]). Ņemot vērā to, ka lielākā daļa šīs grupas dzīvo jaunietekmes tirgus valstīs, kas veido lielu šo iedzīvotāju daļu, jauniešiem ir izšķiroša nozīme gan kā ūdens resursu politikas mērķiem, gan dalībniekiem. Lai uzlabotu viņu iespējas, ir vajadzīgs plašs pasākumu klāsts, kā norādīts, piemēram, iniciatīvā, kuras mērķis ir palīdzēt Ugandas jauniešiem paaugstināt izglītības un apmācības standartus un piekļūt pārtikai un ūdenim, lai nodrošinātu jaunu paaudzi, kas ticības, cerības un mīlestības iedvesmota pārveido savas kopienas ([14]).

3.2.2. Iedzīvotāju skaita pieaugums nozīmē lielāku spiedienu uz ūdens resursiem un vajadzību apzināt gan esošos, gan turpmākos riskus ūdens avotiem. Tas akcentē nepieciešamību pilnveidot zināšanas, izpratni un prasmes, kas saistītas ar piekļuvi ūdens resursiem un to aizsardzību, un līdz ar to – ilgtspējīgas ūdens resursu apsaimniekošanas nozīmi. Jaunieši ne vien sagaida pienācīgus dzīves apstākļus un izredzes uz pozitīvu nākotni profesiju un darbvietu ziņā, bet arī ir gatavi veicināt savu kopienu un valstu pozitīvu attīstību un noturību. Bieži vien viņi veicina pārmaiņas un sekmē ekonomisko, sociālo un vides progresu.

3.2.3. Attiecībā uz politikas veidošanu jauniešiem ir potenciāls izvērtēt esošās struktūras un procedūras un nākt klajā ar jaunām idejām, ja viņiem tiek dota šāda iespēja. Viņi var arī palīdzēt ierosināt inovatīvus risinājumus *WASH* pakalpojumiem un ūdens resursu apsaimniekošanai. Turklāt viņi spēj un vēlas veidot pārrobežu tīklus un tādējādi stiprināt starptautisko sadarbību.

3.2.4. Tomēr pastāv vairāki šķēršļi jauniešu aktīvai iesaistei ar ūdeni saistītās darbībās un pārvaldībā, piemēram:

— neiekļaujošas un nereprezentatīvas struktūras – jaunieši bieži vien ir izslēgti no lēmumu pieņemšanas procesa, un, pat ja viņi tiek iekļauti, viņu viedoklis bieži vien netiek ņemts vērā;

— zināšanu un prasmju barjeras – ar ūdeni saistītiem jautājumiem bieži vien ir vajadzīgas īpašas zināšanas un tehniskās zināšanas;

— valodas barjeras starptautiskajā sadarbībā;

— ierobežotas spēju veidošanas iespējas;

— jaunatnes iniciatīvu un kustību sadrumstalotība.

([12]) OV C, C/2024/878, 6.2.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/878/oj.
([13]) *10 things you didn't know about the world's population* - ANO ģenerālsekretāra jaunatnes jautājumu sūtņa birojs (un.org).
([14]) https://fieldsoflife.org/why-east-africa/.

3.2.5. Lai pārvarētu šos un citus šķēršļus, jauniešiem jau ļoti agrīnā vecumā ir vajadzīgas izglītības un apmācības iespējas. Lai to panāktu, ir nepieciešami pietiekami resursi, proti, vietējās kopienās un tālmācības iestādēs pieejami skolotāji. Ir arī jānodrošina iespējas jauniešiem, it īpaši jaunām meitenēm un sievietēm, piekļūt profesionālajai izglītībai un augstākajai izglītībai. Īpaša uzmanība būtu jāpievērš jauniešu izglītības programmām, kas iekļauj ilgtspējīgu ūdens resursu apsaimniekošanu un diplomātiju to mācību programmās, nodrošinot, ka nākamā paaudze apzinās pašreizējās un turpmākās problēmas ūdens jomā un ir labi sagatavota to risināšanai. Lai nodrošinātu plašāku ietekmi, būtu jāizmanto digitālie rīki un platformas nolūkā veicināt jauniešu iesaistīšanos attālos kalnu, salu un citos nepietiekami apkalpotos reģionos, nodrošinot viņiem piekļuvi izglītībai, apmācībai un politikas veidošanas forumiem.

3.2.6. Papildus ar ūdeni saistītām kompetencēm jauniešiem būtu jānodrošina vispārīgas pilsoniskās un pilsoniskuma prasmes, lai viņi varētu labāk ietekmēt ūdens apsaimniekošanu un politikas veidošanu un efektīvi piedalīties tajā. Lai sagatavotos nākotnei, ir vajadzīga arī pilsoniskā izglītība, ņemot vērā to, ka jaunieši ir nākotnes līderi un ka tā palīdz viņiem iesaistīties mūsdienu sabiedriskajā politikā ([15]). Viņiem būtu arī jāpalīdz iegūt uzņēmējdarbības prasmes, kā arī viņi būtu jāiedrošina un jāatbalsta uzņēmumu dibināšanā, tādējādi veicinot nodarbinātību.

3.3. *Iespēju nodrošināšana sievietēm*

3.3.1. Visā pasaulē ūdens resursu noslodzei galvenokārt ir pakļautas sievietes un meitenes ([16]), jo viņas tradicionāli uzņemas galveno ūdens savākšanas slogu. Skaitļi liecina, ka:

— sievietes ir atbildīgas par 72 % no ikdienas ūdens apgādes mājsaimniecībās ([17]) un katru dienu visā pasaulē pavada 200 miljonus stundu ūdens savākšanai ([18]);

— vidējā ūdens slodze ir 30 kg ūdens, ko pārnēsā katru dienu, – bieži vien vairākos gājienos uz avotu un atpakaļ ([19]);

— jaunas meitenes (kurām vēl nav 15 gadi) divreiz biežāk nekā zēni ir atbildīgas par ūdens savākšanu mājsaimniecībai, pakļaujot viņas uzbrukumiem un liedzot viņām apmeklēt skolu un iegūt nepieciešamās prasmes ([20]);

— sievietes, kuras noiet daudzus kilometrus, meklējot ūdeni lielā attālumā un izolētās un nedrošās virtās, un pēc tam gaida garās rindās, var saskarties ar uzmākšanos.

3.3.2. Ir zinātniski pierādīts, ka labāka piekļuve *WASH* pakalpojumiem ļauj sievietēm labāk kontrolēt savu dzīvi personiskā, mājsaimniecības un kopienas līmenī, kas savukārt veicina kopienu uzplaukumu:

— dodot sievietēm iespēju apūdeņot un audzēt kultūraugus un nodrošināt vairāk pārtikas sev un savām ģimenēm;

— atbrīvojot sievietes no pienākuma ieguldīt laiku un pūles ūdens savākšanai un tādējādi ļaujot viņām iesaistīties citās darbībās, piemēram, izglītībā, apmācībā, uzņēmējdarbībā, darbvietās, kultūrā, personīgajā attīstībā un līderībā, kas attiecīgi palielina viņu potenciālu palielināt ienākumus;

— uzlabojot reproduktīvo veselību un bērnu aprūpi;

— veicinot IKP pieaugumu.

([15]) Izcils piemērs ir Savienības Vidusjūrai Ūdens un jauniešu iesaistes stratēģija. Saskaņā ar pamatprincipiem, kas paredz iespēju nodrošināšanu jauniešiem ilgtspējīgā ūdens resursu apsaimniekošanā, tā piedāvā vērtīgu satvaru, lai palielinātu jauniešu līdzdalību ar ūdeni saistītos pārvaldības un lēmumu pieņemšanas procesos. Šajā stratēģijā uzsvērts, ka ir vajadzīgas pielāgotas spēju veidošanas iniciatīvas un jauniešu vadīti projekti, kam ir izšķiroša nozīme, lai veicinātu inovāciju un nodrošinātu, ka jaunieši ir ne tikai dalībnieki, bet arī līderi ūdensapgādes nozarē. Stratēģijā ir atbalstīta jauniešu viedokļu iekļaušana gan vietējā, gan starptautiskā līmenī.

([16]) OV C 349, 29.9.2023., 60. lpp.

([17]) UN Women.

([18]) *Collecting water is often a colossal waste of time for women and girls*, UNICEF.

([19]) Pārtikas un lauksaimniecības organizācija (*FAO*).

([20]) ANO Bērnu fonds (*UNICEF*).

3.3.3. Lai atbrīvotu sievietes un meitenes no koncentrēšanās tikai uz savu ģimeņu pamatvajadzību apmierināšanu ūdens resursu noslodzes teritorijās un lai nodrošinātu ūdens avotu labāku aizsardzību, ļoti svarīgi ir uzlabot ūdens resursu un notekūdeņu apsaimniekošanas sistēmas.

3.3.4. Piekļuve izglītībai un dažādām mācību iespējām ir vēl viens pīlārs, kā sievietēm nodrošinātu iespējas ūdens resursu jautājumos. Pienācīga uzmanība jāpievērš arī daudzveidīgām darba iespējām un pienācīgiem darba apstākļiem sievietēm, tostarp diskriminācijas, uzmākšanās un jebkāda veida sliktas izturēšanās novēršanai. Turklāt sievietēm būtu jānodrošina pilnvērtīgas uzņēmējdarbības iespējas. Papildus izglītībai tam ir nepieciešama likumīgi atļauta piekļuve infrastruktūrai, zemei, dabas resursiem un finansējumam. Mikrofinansējums šajā ziņā var būt vērtīgs instruments.

3.3.5. Daļa no labākas dzimumu līdztiesības kopumā ir nodrošināt vienlīdzīgas iespējas izglītībai, apmācībai, darbam un uzņēmējdarbībai, kas bieži vien ir sarežģīti, jo tas ir saistīts ar kultūru un kopienas attieksmi. Tāpēc ir vitāli svarīgi palielināt informētību par dzimumu līdztiesības priekšrocībām, kā arī apzināt strukturālus šķēršļus, kas to kavē.

3.3.6. Lai gan dzimumu līdztiesība ir cilvēktiesību jautājums, būtiski ir arī pilnībā atraisīt iedzīvotāju potenciālu veicināt ekonomisko, sociālo un vides progresu. Tā kā sievietes bieži vien ir atbildīgas par to, lai ikdienas darbi noritētu raiti un lai dažādas vajadzības un resursi būtu savstarpēji savietojami, viņām ir labs izejas punkts ūdens resursu ilgtspējīgai apsaimniekošanai un zilajai diplomātijai, kā arī tam, lai nodrošinātu, ka lēmumos, kas attiecas uz ūdeni, tiek iekļauts plašāks vērtību kopums. Tas attiecas gan uz ūdens resursu apsaimniekošanu praktiskā līmenī, gan uz politiskā līmeņa lēmumu pieņemšanu un diplomātiju ([21]). Tādēļ sievietes būtu jāiedrošina un jāatbalsta veidot karjeru šajā jomā.

3.3.7. Sievietēm būtu jāļauj ieņemt vadošus amatus un viņas būtu jāmudina apgūt tehniskās un juridiskās zināšanas un līderības prasmes, lai atraisītu viņu potenciālu politikā, uzņēmējdarbībā, trešajā sektorā un jebkurā citā organizācijā, kas veicina ilgtspējīgu ūdens resursu apsaimniekošanu un zilo diplomātiju. Tādēļ būtu jāizveido īpašas mentorēšanas programmas sievietēm ūdens resursu apsaimniekošanā, lai nodrošinātu viņām iespējas kļūt par līderiem un veicinātu viņu līdzdalību lēmumu pieņemšanas procesos visos līmeņos. Turklāt ir svarīgi atbalstīt sieviešu pašapziņu un karjeras attīstību, tostarp izmantojot tīklu veidošanu visos līmeņos –no vietējā līdz starptautiskam līmenim. Kā piemēru var minēt tīklu "Sievietes ūdens diplomātijā" Nīlas reģionā un tīklu "Sievietes ūdens apsaimniekošanā" Vidusāzijā un Afganistānā. Šie tīkli veido prakses kopienu, un "Sievietes ūdens diplomātijā" galvenais mērķis ir veicināt sieviešu līdzdalību un vadību augsta līmeņa lēmumu pieņemšanā pārrobežu upju baseinos.

3.4. ***Pirmiedzīvotāju un vietējo kopienu (tostarp migrantu un personu ar invaliditāti) iesaiste***

3.4.1. Pirmiedzīvotāji veido 5 % no pasaules iedzīvotājiem, un viņi aizņem, viņiem pieder vai viņi pārvalda aptuveni 20–25 % planētas sauszemes virsmas ([22]). Pirmiedzīvotāju teritorijās ietilpst daudzi kritiski svarīgi ūdens avoti, piemēram, ūdenstorņi, mitrāji un upes, ko viņi ir apsaimniekojuši tūkstošiem gadu, un bieži vien tie, kas gūst labumu no šiem centieniem, to neatzīst. Viņi ir vieni no pirmajiem, kas saskaras ar ūdens problēmām, jo viņi ir lielā mērā atkarīgi no dabas resursiem un ekosistēmām. Viņi ir īpaši neaizsargāti pret to risku ietekmi uz pārtikas nodrošinājumu, kas saistīti ar ūdeni, piemēram, ietekmi uz zivsaimniecībām, medībām un ganību iespējām lauksaimniecības dzīvniekiem. Šīs problēmas bieži vien ir saistītas ar sausumu vai plūdiem, savukārt Arktikas reģionā medību iespējas ierobežo klimata pārmaiņu izraisīta ledus kušana, kas neļauj pārvietoties uz ledus.

([21]) Divi konkrēti piemēri ir: 1) salīdzinošais pētījums "Iespēju nodrošināšana sievietēm ūdens diplomātijā Tuvajos Austrumos un Ziemeļāfrikā (*MENA*)" (*Empowering Women in Water Diplomacy in the Middle East and North Africa*), ko īstenoja Ženēvas Ūdens centrs un *GWP*-Med: tajā uzsvērta sieviešu būtiskā loma ūdens diplomātijā *MENA* reģionā. Pētījumā sniegts vērtīgs ieskats izaicinājumos un iespējās, kas saistītas ar iespēju nodrošināšanu sievietēm šajā jomā, un uzsvērta vajadzība pēc mērķtiecīgas intervences, lai atbalstītu sieviešu vadošo lomu ūdens resursu apsaimniekošanā un diplomātijā; 2) darba programma "Dzimums un mitrāji", Konvencija par mitrāju aizsardzību (ramsar.org).

([22]) Divi konkrēti piemēri ir: 1) salīdzinošais pētījums "Iespēju nodrošināšana sievietēm ūdens diplomātijā Tuvajos Austrumos un Ziemeļāfrikā (*MENA*)" (*Empowering Women in Water Diplomacy in the Middle East and North Africa*), ko īstenoja Ženēvas Ūdens centrs un *GWP*-Med: tajā uzsvērta sieviešu būtiskā loma ūdens diplomātijā *MENA* reģionā. Pētījumā sniegts vērtīgs ieskats izaicinājumos un iespējās, kas saistītas ar iespēju nodrošināšanu sievietēm šajā jomā, un uzsvērta vajadzība pēc mērķtiecīgas intervences, lai atbalstītu sieviešu vadošo lomu ūdens resursu apsaimniekošanā un diplomātijā; 2) darba programma "Dzimums un mitrāji", Konvencija par mitrāju aizsardzību (ramsar.org).

3.4.2. Pirmiedzīvotāju sievietes bieži saskaras ar papildu problēmām etniskās izcelsmes, dzimuma vai pirmiedzīvotāju identitātes dēļ. Tas izpaužas kā uzmākšanās, vardarbība, diskriminācija darbā un politisko un juridisko tiesību, tostarp zemes īpašumtiesību un piekļuves dabas resursiem, trūkums ([23]). Neraugoties uz to, daudzās kopienās pirmiedzīvotāju sievietes glabā zināšanas par ūdeni, un viņu jēgpilnai iekļaušanai ir izšķiroša nozīme.

3.4.3. Pirmiedzīvotājiem parasti ir ilgstošas, dziļas attiecības ar ūdeni, zemi un mitrājiem, kā arī unikālas zināšanas par to, kā saglabāt, aizsargāt un izmantot šos resursus ilgtspējīgā veidā, bieži vien saistībā ar viņu pašu pienākumiem aizsargāt zemi kā daļu no attiecībām ar savu apkaimi. Piemēram, Peru Andos pirmiedzīvotāju kopienas stāvajās kalnu nogāzēs stādīja lielu skaitu ātri augošu un izturīgu *Polylepis rugulosa* koku stādu, lai novērstu eroziju un uzglabātu un filtrētu ūdeni, kas vēlāk nonāk avotos un mitrājos ([24]). Pirmiedzīvotāju zināšanas, ko viņi bieži vien ar mutisku tradīciju palīdzību nodod no paaudzes paaudzē, ir uzskatāmas par iedvesmas avotu, kas jāizpēta un jāizmanto, daudzos kontekstos īstenojot jēgpilnas partnerības, tostarp diplomātijā ūdens jomā.

3.4.4. No otras puses, ir ļoti būtiski uzlabot pirmiedzīvotāju un vietējo kopienu ar tradicionālajām zināšanām un izpausmēm saistītā intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzību. Tas attiecas uz tradīcijās balstītiem izgudrojumiem, kultūras izpausmēm, produktu dizainu, receptēm un preču un pakalpojumu ģeogrāfisko izcelsmi ([25]).

3.4.5. Neraugoties uz nesen gūto progresu, ir acīmredzami vajadzīgas proaktīvas platformas jēgpilnai pirmiedzīvotāju grupu iesaistei attiecībās ar valstu un vietējām valdībām, kā arī ar starptautisko sabiedrību attiecībā uz praksi ūdens jomā. Lai veidotu ilgtermiņa attiecības, padziļinātu uzticēšanos un savstarpēju cieņu starp valdībām un pirmiedzīvotāju kopienām, tostarp sievietēm un jauniešiem, būtiska nozīme ir pienācīgam dialogam, kura pamatā ir kopīgas intereses un vienošanās. Starptautiska līmeņa lēmumos bieži vien netiek ņemtas vērā pirmiedzīvotāju skatījums, zināšanas vai risinājumi. Tādēļ ir nepieciešama arī sistemātiska pirmiedzīvotāju iesaiste starptautiskajā sadarbībā, lai nodrošinātu, ka tiek ievērotas viņu cilvēktiesības un ka tiek pilnībā izpētīts šo grupu potenciāls.

3.4.6. Jebkurai vietējai kopienai jebkurā reģionā ir jānodrošina piekļuve infrastruktūrai, informācijai un izglītībai. Tomēr praktiskajos risinājumos būtu pienācīgi jāņem vērā vietējie apstākļi un attīstības līmenis, jo kalnu apgabalos, salās un mazos un izolētos ciematos dzīvojošo cilvēku, kuriem nav pienācīgas piekļuves ūdenim, vajadzības un iespējas ļoti atšķiras no tādu cilvēku vajadzībām un iespējām, kas dzīvo attīstītākās teritorijās; un katram kontekstam būs vajadzīgi atbilstoši risinājumi. Ņemot vērā to, ka vietējā līmeņa pilsoniskās sabiedrības organizācijām bieži vien ir svarīga loma ar ūdeni saistītos jautājumos un palīdzības sniegšanā neaizsargātām grupām, tās būtu jāiesaista vietējās politikas veidošanas procesos.

4. **Partnerības iespējas Eiropas Savienībai**

4.1. Eiropas Savienībai ir ļoti nozīmīga loma globālās ūdens resursu noslodzes problēmas risināšanā, izmantojot ārējās attiecības un starptautiskās partnerības, ko papildina valstu līdzekļu devēju programmas. Pamatojoties uz savu attīstīto tiesisko regulējumu, tehnoloģiskajām spējām un lielo līdzekļu devējas lomu šajā jomā, Eiropas Savienība var sniegt plašu ieguldījumu ūdens resursu ilgtspējīgā apsaimniekošanā, piekļuvē ūdenim un sanitārijai, izglītībā un apmācībā, ūdens resursu pārvaldībā un konfliktu risināšanā. Šajā kontekstā ES var arī izmantot savu pieredzi dzimumu līdztiesības uzlabošanā un līdzdalīgas politikas veidošanā, tostarp jauniešu iesaistīšanā, un sniegt norādījumus šajā jomā. Būtiska nozīme šajā ziņā varētu būt mikrofinansējuma instrumentiem skarto grupu labā.

4.2. Subsahāras Āfrika ir kļuvusi par zilās diplomātijas kontaktpunktu, ņemot vērā tās īpašos demogrāfiskos, ģeogrāfiskos un politiskos apstākļus. Tā kā Āfrikas destabilizācija ūdens resursu noslodzes dēļ, visticamāk, ietekmēs Tuvo Austrumu un Ziemeļāfrikas reģionu un Eiropas Savienību un izraisīs pārtikas un migrācijas krīzes, Eiropas proaktīva nostāja ir *sine qua non*. Viktorijas ezers, Čadas ezers un Nīlas, Nigēras un Kongo upju baseini ir ūdens resursu noslodzes "karstie punkti", kuriem steidzami jāpievērš uzmanība, lai aizsargātu vidi un novērstu klimata un ūdens katastrofas, kas varētu izraisīt jaunus konfliktus un migrācijas viļņus uz Eiropu.

([23]) Indigenous women's realities: Insights from the Indigenous Navigator, IWGIA and ILO, 2020.
([24]) https://library.panos.co.uk/features/stories/seeds-of-water.html#0_00337302.
([25]) https://www.wipo.int/sme/en/traditional-knowledge.html.

4.3. *Global Gateway* ([26]) un ES ekonomiskās drošības stratēģijas ([27]) ietvaros Āfrika ir nozīmīgs ES partneris. Ņemot vērā to, ka citas pasaules lielvaras, it īpaši Ķīna un Indija, aktīvi cenšas nostiprināties Āfrikā, sadarbība ar Āfriku neapšaubāmi ir ārkārtīgi svarīgs jautājums ES ekonomiskajai un ģeopolitiskajai drošībai un globālajai stratēģiskajai pozīcijai. Tāpēc ir ļoti svarīgi, lai ES izstrādātu visaptverošu Āfrikas stratēģiju, kuras neatņemama sastāvdaļa būs zilā diplomātija.

4.4. Ņemot vērā problēmas ūdens resursu noslodzes apgabalos, it īpaši Subsahāras Āfrikā, kā arī riskus un iespējas, ko tās rada Eiropas Savienībai, EESK iesaka izveidot **bākas partnerības programmu** vismaz vienai noteiktai Āfrikas teritorijai, lai integrētā veidā aptvertu dažādus iespēju nodrošināšanas elementus. EESK ierosina programmā iekļaut šādus pasākumus:

4.4.1. sadarboties un atbalstīt ūdens un notekūdeņu **infrastruktūras** un saistīto pakalpojumu attīstību, lai uzlabotu piekļuvi *WASH* pakalpojumiem, īpašu uzsvaru liekot uz ilgtspēju, vidisko ietekmi un atjaunošanas centieniem;

4.4.2. palīdzēt attīstīt vietējās spējas izglītības un apmācības jomā, atvieglot studentu apmaiņu ar ES un veicināt ES talantu kopuma iespējas ([28]), vienlaikus izvairoties no intelektuālā darbaspēka emigrācijas un veicinot cirkulāro migrāciju, lai uzlabotu **kompetences un prasmes**, kas vajadzīgas ilgtspējīgai ūdens resursu apsaimniekošanai un zilajai diplomātijai. Īpaši centieni būtu jākoncentrē uz meiteņu un sieviešu izglītību;

4.4.3. sadarboties **zilo tehnoloģiju** jomā, ko papildina nepieciešamās elektroenerģijas tehnoloģijas, lai palīdzētu uzlabot piekļuvi *WASH* pakalpojumiem, ūdens izmantošanas efektivitāti, piesārņojuma kontroli un tīra ūdens piegādes drošību. Izvēloties tehnoloģijas, pienācīgi jāņem vērā vietējie apstākļi;

4.4.4. uzlabot apstākļus un spējas vietējo uzņēmumu izveidei, lai veicinātu **uzņēmējdarbību** un nodarbinātību. Īpašs atbalsts būt jāpiešķir gados jauniem uzņēmējiem un sievietēm uzņēmējām;

4.4.5. veicināt starptautisko darba konvenciju īstenošanu, lai nodrošinātu pienācīgus **darba apstākļus**. Īpaša uzmanība būtu jāpievērš tam, lai novērstu diskrimināciju dzimuma un etniskās piederības dēļ, un cilvēktiesību ievērošanai;

4.4.6. izveidot sadarbību ar vietējiem politikas veidotājiem un dažādām grupām, lai uzlabotu **līdzdalības politikas veidošanu un zilo diplomātiju**. Šai daudzu ieinteresēto personu mijiedarbībai vajadzētu būt vērstai uz to, lai nodrošinātu iespējas jauniešiem, sievietēm un pirmiedzīvotājiem novērst un risināt ar ūdeni saistītas un konfliktus;

4.4.7. sadarboties digitālās infrastruktūras un savienojumu attīstībā, lai izmantotu digitalizācijas **sniegtās** iespējas ūdens resursu apsaimniekošanā, izglītībā un komunikācijā. Tas būtu jāpapildina ar centieniem attīstīt vietējo kopienu digitālās prasmes;

4.4.8. programmā iesaistīt **ES pilsonisko sabiedrību**, lai uzlabotu vietējā līmeņa zināšanas un pieredzes apmaiņu. Būtu pilnībā jāizmanto pašreizējās sadarbības struktūras;

4.4.9. piešķirt pietiekamu **finansējumu** programmai, tostarp infrastruktūras attīstībai, izglītībai, daudzpusējam ieinteresēto personu dialogam un uzņēmējdarbībai, lai nodrošinātu iepriekš minēto pasākumu īstenošanu;

([26]) https://www.eesc.europa.eu/lv/our-work/opinions-information-reports/opinions/global-gateway/opinions.
([27]) https://www.eesc.europa.eu/lv/our-work/opinions-information-reports/opinions/european-economic-security-strategy.
([28]) OV C 75, 28.2.2023., 136. lpp..

4.4.10. **uzraudzīt un novērtēt** programmas īstenošanu un tās ietekmi, lai to nākotnē paplašinātu. Galvenā uzmanība būtu jāpievērš rezultātiem, kas attiecas uz jauniešiem, sievietēm un vietējām un reģionālajām kopienām, kuras ir gan ūdens apsaimniekošanas un politikas mērķi, gan dalībnieki.

Briselē, 2024. gada 4. decembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Oliver RÖPKE